

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSkih ŽELEZNIŠKIH NASTAVLJENCEV

UREDNIŠTVO
se nahaja v Trstu ulica Madonnina 15,
Telefon 15-70
UPRAVNIŠTVO
Dunaj V. — Zentagasse 5.

Izhaja v Trstu 1 in 15 vsaki mesec

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
o o o Rokopisi se ne vračajo. o o o

Naročnina:

za celo leto 4.40 K
za pol leta 2.20 K
za četrt leta 1.10 K
Posamezna številka 18 vin.

Setev zori.

Videti je kakor da bi se zgodovina ljudstev razvijala v dolgočasni enoličnosti: kakor hitro stopijo delavni sloji v boj proti kapitalizmu, da dosežejo večji kos kruha, proti meščanski državi za večje politične pravice, pa se pojavlja takoj politična in gospodarska reakcija. Gospodarske pridobitve uniči pomnoženo izkoriščanja konsumentov in vedno večja vremena davkov, političnim pridobitvam pa se odvzame učinek. Ali po zakonih tega večnega fluktuiranja političnega in gospodarskega življenja, padanja in naraščanja boja, se vrši napredek človeštva.

Kapitalizem neprenehoma izpreminja človeško delo in življenje. Ni ga leta, ko ne bi nove iznajdbe nadomestile delo človeških rok z delom strojev. Spreminjajo se oblike življenja in razredov. Industrializem se razvija neprenehoma, tehnika se izpopolnjuje, bogastvo se množi, stroji zavzemajo mesto delavca. Bogastvo se množi v rokah vedno manjšega števila izvoljenih. Delavsko ljudstvo gara, da proizvaja in ustvarja ogromno bogastvo kapitalizma. Iz bogastva raste novo bogastvo. Investira se ta kapital v raznih industrijah, bankah, hranilnicah; obrestuje se in nadalje množi dan za dnem. Vsaka pomnožitev bogastva pomnožuje delo in proizvodnjo. Za to stojimo danes pred tem prizorom: mejtem ko se vojskujejo posamezne države, da pridobe svojim kapitalistom nove izvozne trge, za razpečavanje nadprodukcije, se ravno v teh državah množi obrat in industrija.

V času ugodne industrijske konjunktore ne zadostuje več navadno število domačih delavcev; iz dežele prihajajo na velike mestne trge vedno večje trume delavskih sil. Tako narašča človeško delo, in vedno večji in obsežnejši napredek tehnike množi z mehanično hitrostjo in gotovostjo bogastvo in kapital. Množi se leto za letom prebivalstvo v ogromnih industrijskih mestih, dočim se vsled vedno večjega izseljevanja dežela izpraznjuje. Tipičen primer nam nudi v tem oziru Nemčija, ki je po svoji sicer zelo razviti industriji najbogatejša država Evrope. Prebivalstvo Nemčije je od leta 1905. do 1910. narastlo za okoli 4½ milijonov. Ali ves ta ogromni naraščaj tvorijo le mesta in industrijski kraji dočim je na prebivalstvo po deželi ves ta naraščaj le neznatno vplival. Posledice silnega naraščanja industrije občuti končno pa le delavstvo. Poljedelstvo, ki mu industrija ugrabi toliko delavnih sil, proizvaja vse premalo življenskih potrebščin in to seveda zopet le na škodo vedno raztočnega delavskega mestnega prebivalstva. Iz tega sledi, da se cene živil močno zvišajo. Tako zaostaja tudi potrebno proizvodnjo surovin in njih cena narašča. Proizvajanje bombaža se je n. pr. v Ameriki v zadnjih desetih letih, skoraj podvojilo. Kljub temu pa je bombaž še enkrat dražji nego je bil pred desetimi leti, in to, ker tudi podvojena produkcija še vedno

ne zadostuje zahtevi. Ravno tako je z drugimi predmeti: z mesom, kožami, premogom, rudo i t. d. Cene poljedelskih in surovih produktov naraščaja, ker zaostaja poljedelstvo in rudokopstvo za razvojem industrije.

Ali še drugi vzrok je, ki povzročuje sedanje nezuosne cene industrijskih in poljedelskih izdelkov. Država zapirajo potom visokih colnin in prepovedi izvažanja meje tujim trgov. To omogočuje, da ustvarjajo podjetniki kartele in veleagrarci svoje obročce. Odstranjena je s tem vsaka konkurenca. Kapitalisti gospodujejo na domačem trgu. Organizirajo izvažanje produktov in regulirajo komsumni in provzvajalni promet potom svojih bank in kartelnih uradov. Posledica temu je, da prodajajo podjetniki blago po oni ceni, ki se jim zljubi. Gospodovanje na trgu je danes popolnoma v rokah velekapitalistov in veleagrarcev. Mejtem ko je v prvem času industrializma tehnični napredek bil vir blagostanja, se danes ta proces vrši ravno v nasprotni smeri. Mezdne boje in vspehe delavstva je uničila organizacija in koncentracija kapitalizma. Danes dobi delavec ob sobotah krono več na plači, ali ta denar nima več one kupovalne moči, kot pred leti.

Ali velikanski dobiček, ki prinaša kapitalistom to brezvestno seganje po žepih ljudstva, jim še ne zadostuje; življenske potrebe ljudstva naj se še bolj znižajo. Kapitalisti so se združili ne le zato, da skupno izkoriščajo konzumente; njihovo početje je na perjeno tudi proti gospodarskim združitvam delavstva. Iz vsake osamljene stavke nastane tam, kjer so podjetniki združeni, splošen boj. Na vsako stavko odgovarjajo podjetniki z izporom; Mezdni boj v veliki industriji je dandanes boj na celi črti. Ravno kar končana stavka rudarjev nam kaže, da so podjetniki pripravljene se posluševati napram stavkujočim najhujših sredstev. Solidarnost podjetnikov pri vsaki stavki je očitvena. Po stavki prizadete industrije proklamirajo izpor, ker vedo, da je organizacija podjetnikov pripravljena na največje gmotne žrtve, le da konča boj s porazom delavstva.

Vse to pa vpliva tudi na politične boje. Država ni ničesar drugega nego skupina kapitalističnih razredov. In boj kapitalističnega razreda proti delavstvu je njen boj! Meščanski liberalizem je le politični zastopnik kapitalizma, ki je svoj čas sleparih ljudstvo z geslom: »Skupno proti reakciji!« združuje in brati se dandanes z reakcijo pod geslom: »Skupno proti delavstvu!« Ugrabiti skuša delavstvu politične pravice in podpira vlade, kakor vidi, da je ta, četudi z najreakcionarnjšimi sredstvi, pripravljena postopati proti delavstvu. Sovraštvo proti demokraciji, ki je ravno v Avstriji tako močno vzplamtelo, je sovraštvo proti delavstvu. Demokracija se bori za svobodni boj delavskih slojev, zato mislijo, na podlagi sedanjega družabnega reda stoječe stranke, da demokracija diskreditira parlamentarne institucije. Pa ravno

nasprotno. Kapitalistična družba stoji danes na tem stališču, in njej je ideal to, kar je bilo vsakemu gospodujočemu razredu pretekle dobe: močna, absolutistična vlada proti delavstvu. Iz tega dejstva izvira neplodnost parlamentarnega delovanja. Gospodujoči razred meni, da bo socialnodemokratska stranka takoj porabila vso moč, da odvrne napade meščanstva na tem polju proti delavstvu.

Neprenehoma in neizogibno valuje boj. Danes praznuje proletarijat zmago, ki ji je jutri zopet odvzet učinek. Toda razvoj, ki smo ga skušali v kratkih potezah orisati nam pravi: Čim večje so mase ljudstva, ki jih je kapitalizem upognil v svoj krut jarem, tem ogromnejši bodo boji mas, tem več ljudi bo pretresalo današnji družabni red in gradilo novo družbo... Kapitalizem je pravi revolucionar; en razkopava zemljo in v njo seje seme bodočih revolucij. To seme je že davno vzkliklo; kedaj bo dozorelo, je odvisno od spoznanja delavnega človeštva.

Pojemanje razrednih nasprotij.

(Napisal Karel Kautsky.)

(Dalje.)

V sedemdesetih letih je obiskala Evropo gospodarska kriza, težka, razsežna in trajna, kakor je dotlej niso poznali: segala je prav v drugo polovico osemdesetih let. Bedo v proletarskih in malomeščanskih krogih, malodušnost v kapitalističnih krogih, ki jo je zbudila, pa so še poostriili učinki konkurence živil. Zlasti ameriške in ruske, ki so grozili pokončati vso blagovno produkcijo zapadno evropskega poljedelstva.

Splošna beda kmetov, rokodelcev, proletarcev, ginevajoče samozaupanje meščanstva, brutalno preganjanje socialističnih stremljenj — izza 1871 na Francoskem, izza 1878 v Nemčiji in nič manj v Avstriji — vse je kazalo, da se bliža katastrofa.

Ampak državni temelji, osnovani od 1848 do 1871, so preveč vstrezali potrebi mase prebivalstva, da bi se mogli zrušiti. Narobe, čim bolj grozeča je bila revolucijska nevarnost, ki je mogla biti le proletarska, protikapitalistična, tem tesneje so se imoviti razredi oklepali vlad. Malomeščani in mali kmetje pa so imeli v novih političnih pravicah, zlasti v volilni pravici, izdatna sredstva, da so vplivali na vlade in dosežali od njih raznovrstne gmotne koncesije. Tem raje so kupovali vladno pomoč s političnimi uslugami, čim neprijetnejši jim je postajal dosedanj zaveznik v njihovih političnih bojih.

Tako je porodilo nezadovoljstvo v širokih plasteh prebivalstva, izvirajoče iz gospodarske depresije in političnega pritiska, le tisti neznatni preobrat, ki ga, kakor že omenjeno, najbolj označuje Bismarckov padec (1890), poleg katerega bi bilo kot poizkus nasilnega državnega prevrata omeniti še bu-

lanžizem na Francoskem (1889). Tako je končal tudi *videz* revolucionarnega položaja.

Prav v času opisanega političnega preobrata pa je nehala dolgotrajna industrijska depresija. Začela je doba najživahnejšega gospodarskega procvita, ki je s kratkimi presledki, trajala do zadnjega časa. Kapitalisti in njih ideologi, profesorji, časnikarji in drugi intelektualni sloji, so se nalegli novega poguma. Rokodelci so bili deležni procvita, pa tudi poljedelstvo se je zopet povzpelo. V bistro naraščajočem industrijskem prebivalstvu je dobilo nov trg, zlasti za take pridelke, kakor meso ali mleko, ki so bili manj izpostavljeni vnanji konkurenci živil. Evropskega poljedelstva niso rešile agrarne varstvene carine. Zakaj tudi v deželah s prosto trgovino, kakor na Angleškem, Nizozemskem, Danskem se je zopet povzpelo, temveč nagli razvoj industrije izza konca osemdesetih let.

Ta razvoj pa je bil posledica naglega razširjenja svetovnega trga, razširjenja, ki je povzročil dotek živil iz daljnih dežel v Evropo in s tem poljedelsko krizo. To razširjenje je bilo predvsem posledica železniškega razvoja zunaj zapadne Evrope.

Dolžina železnic je znašala (v kilometrih):

	1880	1890	1906	Prirastek 1880-1906 v odstotkih
Nemčija	33.634	42.869	57.376	70
Francija	25.932	36.895	47.142	82
Anglija	28.854	32.297	37.107	29

Nasprotna pa:

Rusija	22.664	32.390	70.305	210
Angleška Indija	14.772	27.316	46.642	215
Kina	11	200	5.593	51.000
Japonsko	121	2.335	8.067	6.666
Amerika	171.669	331.599	473.096	176
Afrika	4.607	9.386	28.193	513

Očividno je, koliko hitreje napreduje v vseh novih pokrajinah kapitalizma zgradba železnic od 1880 in zlasti od 1890, nego v starih deželah.

Hkrati pa so kar skokoma rasla tudi pomorska občila. Obsežnost pomorskih parnikov v tonah je znašala:

	1882	1893	1906
Nemčija	249.000	782.000	2.097.000 (1907)
Vel. Britanija	3.700.000	6.183.000	9.606.514
Skandinavija	140.000	392.000	1.240.000
Danska	67.000	123.000	376.000
Francija	342.000	622.000	723.000
Zedin. države	617.000	826.000	2.077.000 (1907)
Japonsko	40.000	108.000	939.000

V teh številkah se zrcali ogromno razširjenje svetovnega trga v poslednjih dveh desetletjih, ki ga je usposobilo, da je nekaj časa sprejemal pomnožene mase blaga. V vseh industrijskih deželah je vsled tega stopil v ospredje interes za svetovni trg in z njim *kolonialna politika* kot sredstvo za razširjenje vnanjega trga. Seveda je imela pridobitev nove prekomorske posesti izza osemdesetih let le malo opravila z razširje-

PODLISTEK.

Delavsko gibanje v starem in srednjem veku.

Davno predno so se ustanovile delavske organizacije in po vsem svetu razširila socialistična načela, so se že bili silni in hudi razredni boji. Zgodovina nam pripoveduje, da so že v starem Rimu eksistirale mogočne delavske razredne korporacije. Numu Pampiliju, ki je bil najbrž prvi organizator delavstva v Evropi, se je posrečilo že v onih davnih časih prav močno organizirati skoraj vse stroke delavcev. Organiziral je kotlarje, mizarje, izdelovatelje godal, barvarje in čevljarje posebej, ostale stroke pa skupno. Značilno bojevitost in ustrajnost so kazale vse te organizacije. Dolgotrajne stavke, burni shodi in demonstracije po ulicah niso bile nič nenavadnega že v starem Rimu.

Ali veliko preje in še v večjem obsegu so se bili razredni boji v drugih krajih sveta. Ko je prevladoval v Evropi še najhujši barbarizem, so že eksistirale na Kitajskem velike in mogočne delavske in kmečke organizacije. Organizacija *Kung-So* je združevala milijone delavcev vseh strok. Imela je svoj centralni odbor in rezervne sklade. Tudi

njem svetovnega trga. Novejša kolonialna politika od tega časa se se pečala skoro izključno z Afriko, kjer je bilo po naziranju evropskih velevlasti še mnogo zemlje »proste«, t. j. nezasedene od močne državne oblasti. Pogledati pa je treba le gorenjo tabelo o razvoju železniških zgradb, da spoznamo, kako pičlo je udeležena Afrika. Pač so narasli kilometri njenih železnic od 1880 do 1906 od 4600 na 28.000, ali kaj pomeni to v primeri z rastjo kilometrov za Azijo od 16.000 na 88.000 in še celo za Ameriko od 171.000 na 473.000! In v Afriki sami ne odpada levji delež železniških zgradb na nove, izza let osemdesetih pridobljene kolonije, temveč na stare kolonije in samostojne države kakor kaže naslednja tabela:

Dolžina železnice v kilometrih

	1880	1890	1906
Alžir	1.405	3.104	4.906
Egipt	1.449	1.547	5.252
Abesinija	—	—	306
Kaplandija	1.456	2.922	6.012
Natal	158	546	1.458
Transval	—	120	2.191
Oranje	—	237	1.283
Ostala Afrika	438	919	6.985
Skupno	4.607	9.656	28.193

Torej le 7000 kilometrov, četrtrina afriških železnic, niti cel procent (0,7%) vseh železnic na svetu, odpada na one pokrajine, ki so jih večinoma zasedle evropske države z novejšo kolonialno politiko. Jasno je, kako malo ima opraviti ta kolonialna politika z razširjenjem svetovnega trga v poslednjih dvajsetih letih in s pozitivno produkcijo.

Ampak ta poživitev je bila v očitni zvezi z otvoritvijo vnanjih trgov, ki se je izvršila sočasno z novejšo kolonialno politiko, in tako so meščanske mase spajale kolonialno politiko z gospodarskim procvitom in za meščane evropskih velevlasti je nastal nov ideal, ki so ga začeli v devetdesetih letih protipostavljati socializmu, tistemu socializmu, pred katerim je mnogo njih mislecev v osemdesetih letih že kapituliralo. Novi ideal je priklopljen prekomorske države državnemu ozemlju v Evropi, t. zv. *imperializem*.

(Konec prihodnjic.)

VIII. strankin zbor

jugoslovanske soc.-dem. stranke.

V dneh 26., 27. in 28. maja se je solvesno vršil tukaj VIII. strankin zbor jugoslovanske soc.-dem. stranke. Zbor je bil velikega pomena in važnosti in je popolnoma dosegel svoj namen. Prihiti so v Ljubljano delegati vseh krajev Slavonije in zastopniki vseh hrvatskih strank. Veliko je bilo navzočih. Z zanimanjem so navzoči sledili poročilom in razpravam; resnost in navdušenje, ki je vse prevladovalo, sta napravila na vsacega najboljši utis. Važnost dnevnega reda in splošni sedanji politični moment pa je dajal zboru še posebni, takorekoč zgodovinski pomen.

kmetje so bili združeni v *Kung-So*, v področje katerega so spadale tudi razne konzumne in proizvodne zadruge. Toda zgodovina nam pripoveduje, da so razredne, kmečke in delavske organizacije, eksistirale že celo v Babilonski dobi. Organizacija lesnih delavcev in kamnolomcev v Parizu je bila ustanovljena v letu, ko se je začelo graditi Jerusalemski tempelj; — leta 1490 pr. Kr. so opekarji po celem Egiptu skozi celo leto stavkali. Bili so skoraj vsi do zadnjega organizirani in imeli so svoj močni rezervni sklad; dolgotrajni boj je končal z najpopolnejšim uspehom stavkujočih.

Ali če primerjamo cilje in oblike tedanjih organizacij z današnjimi, opažamo veliko razliko. Mejem, ko so se te organizacije posluževale enakih bojnih sredstev kot sedanje, so pa stremile seveda po vse drugačnih ciljih, ker so zastopale tudi različne in drugačne razrede. Naše organizacije združujejo le proletarijat t. j. razred, ki ničesar drugega ne poseduje nego svojo delovno sposobnost in silo; v tedanjih organizacijah pa ni bil zastopan razred neposodojučih, ker ti so bili sužnji bogatašev in niso imeli pravice in ne priložnosti za združitev. Zduže-

Zbor se je vršil v dvorani Narodnega doma. Navzočih je bilo 106 delegatov in 6 zastopnikov bratskih strank. Nemško soc.-dem. stranko v Avstriji sta zastopala sodruza Dr. Ellenbogen in Dr. Bauer, češko soc.-dem. stranko je zastopal sodr. Dr. Schmeral, eksekutivno tržaške italijanske bratske stranke sodr. Valenčič, sodr. Markič bosensko-hercegovsko in sodr. Demetrovič hrvaško socialno-demokratsko stranko. Ob 10. uri zjutraj otvori sodr. Ebin *Kristan* v imenu izvrševalnega odbora strankin zbor in pozdravlja navzoče delegate in goste. Zbiramo se, pravi, v času boja. Važnost in pomen tega strankinega zbora nam priča, da ni bilo naše dolgoletno in težavno delo brez uspeha. Daleč še gre naša pot, ali mi moramo vkljub vsemu naprej. Če primerjamo ta strankin zbor s prejšnjim, moremo takoj opaziti velik napredek. V nepotrzanem vztrajnem delovanju, v nadaljem skupnem boju je naš uspeh, naša bodočnost. — Pozdravlja nadalje, v nemškem, češkem, hrvaškem in italijanskem jeziku zunanje zastopnike hrvatskih strank.

Izvoli se predsedstvo in sicer: sodr. Dr. Tomšič za Kranjsko, Milost za Trst, Voškank za Koroško, Tokan za Štajersko, Horanim za Istro in Komavli za Goriško.

Sodr. Dr. Tomšič prevzame predsedstvo, pozdravlja navzoče, želi strankinem zboru najpopolnejši uspeh in prečita došle pozdrave in brzojavke. Zbor pozdravlja soc.-dem. stranka na Nemškem, v Italiji in deželna organizacija na Štajerskem in Koroškem.

Dr. Ellenbogen pozdravlja zbor v imenu nemških sodrugov in parlamentarnega kluba. Nemški sodrugi zasledujejo z zanimanjem in občudorenjem naše delovanje in boj. Nadaljujemo svoje delo brez strahu in kompromisov. Z močjo v bojem si bomo izvojevali zmago. Dr. Schmeral pozdravlja zbor v imenu češke separatistične stranke. Češki proletarijat se čuti solidaren s slovenskim delavstvom. Razvoj, ki se je vršil na Češkem se bode vršil tudi neizogibno med nami. Češka sedanost je naša bodočnost. Po oni analogiji, kakor na Češkem se vrši gospodarski in politični proces na jugu. Aneksija Bosne in Hercegovine je prevrnila vso notranjo politično in socialno strukturo v Avstriji. Z aneksijo teh dežel je jugoslovansko vprašanje nastalo akutno in peveče. V socialni demokraciji je bodočnost teh narodov. Sodr. Lovrenčič iz Trsta pozdravlja zbor in opisuje kritične razmere in boje v teh krajih. Mednarodni skupni boj za enake cilje je edina opora proti nacionalizmu. Sodr. Markič za bosansko-hercegovske sodruge in sodr. Demetrovič za hrvaške opisujeta razmere, boje in pomen soc.-dem. stranke na Balkanu in Hrvatskem. Se močna jugoslovanska soc.-dem. stranka bo rešila jugoslovansko vprašanje. Pozdravljata zbor in mu želita najboljši uspeh v imenu sodrugov na Balkanu in Hrvatskem.

vale so te organizacije le t. zv. rokodelce, ki so bili, v primeri s zaslužjenim, neposodojučim delavcem, bolj neodvisni. In kakor se v tem razlikujejo od sedanjih organizacij, tako so bili tudi cilji in zahteve, za katere so se bojevali pač vse drugačni.

Ni bilo še proletariata, ker v tedanjih časih še ni bilo industrializma. Te prve korporacije delavcev, kolikortoliko neodvisnih, niso stremile po preureditvi družabnega in gospodarskega sistema; hotele so le razširiti svojo razredno svobodo in zboljšati svoj strokovni položaj.

Toda že vse drugačne oblike in cilje so imele korporacije rokodelcev srednjega veka. Opaža se že vpliv časa in gospodarskega razvoja. Tukaj si še stopijo nasproti korporacije posedujočih in neposodojučih rokodelcev. Prišel ni še na vrsto proletarijat, ker zato je še vedno manjkal glavni predpogoj: industrializem in tehnika. Ali srednjeveške korporacije neposodojučih rokodelcev, če tudi jim še ni bil cilj razlastitev kapitalizma, se že približujejo moderni dobi, ker gre se jim ne-le za zboljšanje svojega gospodarskega položaja ampak tudi za pridobitev državne pravice in moči.

Po končanih nagovorih in pozdravih pada sodr. *Mlinar* tajniško poročilo o delovanju in sklepih izvrševalnega odbora v tej dobi. Volilni boji, deželni zbori, šolsko vprašanje, tržaško vprašanje, delegacije, kongres jugoslovanske socialne demokracije, ustanovitev tajništva, tisk in izdajanje dnevnika so bile glavne točke delovanja stranke.

Sodr. *Tomšič* poda blagajniško poročilo. O obeh poročilih se razvije obširna in zanimiva debata, katere se udeležijo sodrugi *Kristan*, *Regent*, *Petejan*, *Kocmur*, *Štravs*, *Čobal*, *Gašpari*, *Bahun* in drugi. Priporoča se ustanovitev tajništva.

Sodrugi *Regent*, *Tuma* in *Haranima* podaja poročilo o delovanju in položaju stranke v svojih okrogih. Vsa ta poročila kažejo razveseljivo napredovanje.

O drugi točki dnevnega reda: *politični položaj*, poroča v daljšem, skozinsko važnem in jedrnatim govoru sodr. *Etbin Kristan*. Nezanje, nerazumevanje karakterizira tok političnega in nacionalnega življenja v Avstriji. Zaman bi bilo iskati političnih načel in programatičnega delovanja pri raznobarnih navidezno si nasprotujočih meščansko-nacionalnih strank. Govornik opisuje nadaljne vzroke, ki so privedli do sedanjega političnega položaja na Hrvaškem in Ogrskem. Prihajajo končno do zaključka, da bodo vsa navidezna doseganja nasprotstva med meščansko-kapitalističnim in buržoazijskim strankam nehala z naraščanjem in okrepčanjem socialno demokratične stranke. Močna delavska stranka bo prisilila združitev buržoazijskih strank. Tedaj se bo bil uspešni, odločilni in resni politični boj. V smislu izvajanja predlaga poročevalec resolucije o političnem položaju, proti razmeram na Hrvaškem in tretjo resolucijo, ki izraža solidarnost za volilno pravico se bojujočemu Ogrskemu delavstvu in padlim žrtvam. (Poročilo in resolucije objavimo v prihodnji številki).

Toži se k tej točki važna razprava. Vdeležijo se je sodrugi *Milost*, *Tuma*, *Demetrovič* in *Bauer*. Značilno in pomembna so bila zlasti izvajanja sodr. *Dr. Bauerja*. Medtem, pravi, ko avstrijski parlament nima nikake sposobnosti za prav in resno politično in narodno delovanje, je pa vse nasprotno ogrski parlament. Vsa zgodovina ogrske zbornice je nepretrgan boj privilegiranih slojev za svoj obstanek. Dogodki 22. maja v Budimpešti in Cuvajevo vladanje ne bodo brez posledic. Ne Avstriji in ne v Ogrski bo mogoče ustaviti razvoj, ki bo nastal pod vplivom teh dogodkov.

Volilna reforma v Avstrijo je bila sad ruske revolucije, katere revolucionarna sila in demokratični duh je napojil vse Evropske delavske sloje. Tudi aneksija Bosne in Hercegovine je bila le majhna epizoda splošnih tedanjih Evropskih bojev; zlasti razmerja

Prvi začetek delavskega, v pravem pomenu besede: razrednega boja, je menda opaziti na Nemškem in Francoskem v XIV. veku. V tej dobi, vsled vedno naraščajočega števila prebivalstva in vedno večje prilastitve zemljišč od strani grajsčakov, naraščajo tudi rokodelski sloji, mejtem ko se zniža število kmetov, kar popolnoma predrugači ves dotodanji razredni in gospodarski proces. Razmere rokodelcev postajajo silno neznosne. Skušajo za to potom svojih korporacij zboljšati svoj vedno slabši položaj. Zjedini se so v tem letu vse korporacije na Nemškem in Francoskem in pričele hud in dolgotrajen boj proti izkoriščevalcem in za razširjenje svobode. V Kolmaru je v XV. veku izbruhnila stavka pekov, tkalcev in krojačev, ki je imela obsežne in nevarne oblike. V XVI. in XVII. veku so stavkali francoski tovarniški tkalci, zahtevajoč zvišanje mezd in skrajšanje delovnega urnika. Prvega maja leta 1539 so stavkali tiskarji v Lionu, kljub reakciji in grožnjam od strani gospodarjev, ki so zahtevali, da naj država razpusti delavske korporacije. V letu 1744 je stavkalo v Lionu in Imosu 40.000 tkalcev. Vsepovsod po Francoskem je delavstvo stavkalo in demonstriralo

med Anglijo in Nemčijo. Naša naloga naj bo, ne le predstavljati lepe programe, ampak v prvi vrsti delati, da pridobimo in združimo proletariat, ki bo s svojo močjo prisilil buržoazijo obeh držav, da se združi brez stanovskih ali narodnih razlik zoper delavski razred, ki bo tedaj tudi v stanu poraziti kapitalizem.

Gašparc in *Haranima* opisujeta politične in strankarske razmere v Trstu in v Istri. — *Dr. Tomšič* zeli, da bi se v resolucijah omenilo zahtevo socialnega zavarovanja. Tudi o domačih razmerah in občinskem programu bi zelel, da se razpravlja.

Tuma zeli, da bi se v resoluciji povdarjalo, da je avstrijski proletariat solidaren z ogrskim ljudstvom ker ve, da bo ravno ogrski proletariat s svojim silnim bojem spremenil vso državno strukturo Avstrije in Ogrske.

Demetrovič se sklicuje na svoja izvajanja na zadnji manifestaciji srbskega delavstva v Belemgradu in na sklepe jugoslovanske konference v Ljubljani. Izven socialne demokracije ni rešitve za balkanske narode. Močen boj in revolucionarno stremljenje bo rodilo do zmage.

Končno ima besedo k tej točki še poročevalec, ki zagovarja na utemeljenje predložene resolucije.

O točki: Organizacija poroča sodr. *Kocmur*. Predlaga obdajčenje organizacij in društev, ki naj bi s svojimi prispevki omogočile ustanovitev političnega tajništva in izvršitev agitacije v oni meri, kakor je zeleti.

Sodr. *Kopač* ugovarja predlogu. Moralna dolžnost vsacega zavednega organiziranega delavca je, da se tudi politično organizira. Ali obdajčevanje strok. organizacij se ne da izvesti. Le kdor ne pozna sestave strokovnih organizacij, bo za tak predlog. Predlaga, da bi se mesto tega zahtevalo odračunavanje prispevka, ki ga člani strokovnih organizacij plačujejo centrali. Priporoča ustanovitev podružnic društva »Vzajemnost« in pol. organizacij povsod, kjer so za to dan pogoji. Te debate se udeležijo še razni drugi delegati s predlogi in nasveti.

Preide se na najvažnejšo točko dnevnega reda: Jugoslovanska socialna demokracija in bratske stranke. Poročevalec sodr. *Kristan* izvaja: Spor je nastal v strokovni organizaciji in iz tega polja je konflikt prešel v politične organizacije. Poročevalec omenja predlog, ki ga je bil stavil na brusnem kongresu glede uvedbe personalne narodne avtonomije in narodnega katastra v strokovnih organizacijah. Ni mu, da preiskuje vzroke, ki so privedli do spora, gre le zato, če se ima priznati legalno upravičeno eksistenčno novoustanovljeni češko-centralistični stranki. Ako vemo, da se ta stranka bori za enake cilje in z enakimi sredstvi, kot vse ostale

po ulicah. V nekaterih krajih je gibanje imelo revolucionarne oblike.

Močne organizacije, stavke in nemiri onih časov nam pričajo, da se je delavstvo že približevalo moderni dobi in začinjalo se zavedati svojega razrednega položaja. Tu se je delavstvo že borilo za gospodarske in politične pravice. Ali moderni boji in cilji proletariata so nastali tedaj, ko je velikanska francoska revolucija predrugačila dotodanji gospodarski in proizvodni sistem na način, da se je iz slojev sužnjev in neposedujočih rokodelcev razvil razred salariatov. Kapitalizem, razvoj industrij, razširjenje koaličijske svobode in nova stremjenja, ki jih je rodila francoska revolucija, so silile razred salariatov, da se potom skupnega boja skuša duševno in gospodarsko osvoboditi. Popolnoma razlaščen, neusmiljeno izkoriščen, prisiljen se udati železnim zakonom kapitalističnega razvoja, je novi razred uvidel, da mu je edina odpora ona moč, ki je omogočila zmago meščanskega razreda nad fevdalizmom — t. j. gospodarska, razredna združitev in politična zavest. Od razširjenja te zavesti je odvisna končna zmaga delavstva.

socialno demokratične stranke, ji moremo pač priznati legalno in upravičeno eksistenčno. Ne spuščamo se v razmotrivanje vzrokov ki so privedli, do ustanovitve poleg stare češko-slovanske socialno-demokratične; ne bomo izvajali tako dalekosežno stališče. Politična avtonomija je tudi za jugoslovansko socialno demokracijo najsvetejši princip in podlaga. Kdor bi hotel kršiti to avtonomijo bi naletel na najelementarnejši upor. Zaradi tega tudi ni misliti da bi avtonomija katerekoli socialistične stranke bila v nevarnosti. Ali obžalovanje vredne pojav separatizma ni prešel iz političnih odnošajev na strokovne. Prvotni vir spora je iskati v krivem pojmovanju bistva, značaja in namena strokovnih organizacij, ki stoje izven vsake narodne ideologije, ker je boj in delovanje strokovnih organizacij izključno gospodarskega in razrednega značaja. Le z enotno združenimi močmi in s koncentracijo vseh sil je mogoče uspešno se bojevati zoper mednarodni kapitalizem. Zoper najvitalnejše interese in pravice delavstva greši kdor skuša kršiti to enotnost vseh sil in skupnost boja v strokovnih organizacijah. V tem oziru ni med našimi pristaši nobenega različnega mnenja. Toda posledice in komplikacije spora so se boljbolj porajale in poostrele ko je spor prestopil na politično polje. Jugoslovanska socialna demokracija stoji neomajno na stališču mednarodne politične avtonomije in skupnosti razrednega boja, zato obžaluje spor. Ali prepričanje vseh je, da bo mogoče najti pot do sporazumljenja in do zopetnega skupnega, koncentriranega delovanja in boja vseh strokovnih organizacij. Priznati moremo novo ustanovljeni češko centralistični stranki legalnost, ker se i ta, kakor je bilo ponovno ravnatelj, bojuje za enake cilje in sloni na enaki podlagi, kot vse ostale socialistične stranke. — Predložena je v tem smislu resolucija.

Vrši se lepa in zanimiva razprava o tej pereči točki: *Štebi* zagovarja svojo resolucijo. Je za sklicanje kongresa vseh socialističnih strank v Avstriji, ki naj končno reši ali uredi spor: *Dr. Tuma*: Separatističen spor je sad nacionalne ideologije. *Petejan*. Vzroke spora je iskati na obeh straneh. Ali organizacije imajo zastopati internacionalna načela. Rešitev spora je le vprašanje časa. *Čobal* napada separatiste in kritizira njihovo delovanje. Treba je gibanje zajeziti. Hude posledice spora je občutilo najhujše stranka in proletariat. *Kopač*: Nejasna so mu izvajanja poročevalca. Treba bi bilo povedati brezobzirno vzroke, ki so privedli do spora. Posledice separatističnega gibanja so najhujšo občutili ravno železničarji. Ne obžalovati, *obsojati* moramo najadlocneje separatizem. Je za *Kristanovo* resolucijo, proti *Štebijevi*. *Dr. Dermola*: Strankin zbor se mi zdi nekompetenten, da bi obžaloval ali priznal. Treba je biti na jasnem o vzrokih in o položaju organizacij, predno se izreče svoje mnenje. *Dr. Tomšič* je proti *Štebijevi* resoluciji. *Regent* ne more oddati glasu ne za proti, vsled nepoznanja razmer in nejasnosti v stvari. *Kocmur* je za *Kopačev* dodatek, da se naj v resolucij povdarja, da se obsoja in ne le obžaluje spor. — Končno ima še besedo poročevalec, ki ugovarja trditvam prejšnjih govornikov ter izpopoljuje z dodatkom svojo predloženo resolucijo, ki je enoglasno sprejeta. Sprejete so bile enoglasno tudi vse druge resolucije.

O agrarnem vprašanju, se bo vsled preobilosti dnevnega reda in delovanja zbora, po predlogu sodr. *Kopača*, razpravljalo na prihodnjem strankinem zboru

O tisku sta poročala urednik »Zarje« sodr. *Jaklič* in blagajnik *Dr. Tomšič*. Razveseljivi poročili, ki sta kazali lepo, gmotno in tehnično napredovanje našega dnevnika, je zbor po daljši razpravi vzel na znanje. — Končno so se vršile še volitve novega izvrševalnega odbora in razni sklepi k točki raznoterosti. Tržaški delegatje so predlagali, da se naj prihodnji strankin zbor vrši v Trstu. Po ugovoru goriških sodrugov se je prepustilo pretresavanje predloga novemu izvrševalnemu odboru.

Tako se je ob navdušenju delegatov in

po treh dneh resne razprave in važnih sklepov zaključil naš osmi strankin zbor. Zrcalilo se je v njem moč stranke, njena zrelost in razvoj. Daleč pred nami je še naš cilj — cilj svobode in enakopravnosti. Ali vsak strankin zbor nam lepše in mnogočnejše kaže, da se temu cilju z vedno večjimi in silnejšimi koraki približujemo.

Krvavi dogodki v Budimpešti.

Nasilstva in korupcije ogerske fevdalne klike, neusmiljeno izkoriščanje in obdavčevanje ljudskih slojev, nezmislno teroriziranje in kruto vladanje Tisza-Lukacseve večine je vodilo svoje neizogibne in neprepredljive krvave posledice. Kri se je pretakala v potokih po budimpeštanskih ulicah, veliko oseb mrtvih, nešteto ranjenih, na stotine in stotine aretiranih — to je krvava kronika tragičnih dni.

Ali bodo še od izkoriščevanja in tlačanja živeči in od izkoriščevalcev in tlačiteljev podkupljeni branitelji zistema, kričali in rohneli zoper delavsko stranko, da »hujska« delavsko ljudstvo in provocira revolucije? Desetletja je pičlo število krutih, brezobzirnih političarjev gospodovalo na Ogrskem. Odstranjena je bila vsaka ustavna garancija. Ravno se je s pravicami in življenjem delavstva, kakor se je zljubilo pičlemu številu magnatov in grofov. Pobjijali so in izkoriščali. Svobodno gibanje mas, gospodarski boji in politično delovanje je bilo onemogočeno. In če je končno to poteptano in izstradano ljudstvo planilo po koncu, sežigalo, razdejaló in demonstriralo po ulicah, kdo je tega kriv? Ali ne morda oni, ki so mu odrekli najelementarnejšo zahtevo zavednega in civiliziranega ljudstva: splošno in enako volilno pravico, ki mu niso pripoznali političnih in življenjskih pravic? Kje je tukaj iskati provzročitelje prekucij, nezadovoljnosti in nemirov? Če je brutalnost in tiranija od zgoraj rodila reakcijo od spodaj, kdo naj bo zato odgovoren?

Parlament je za Ogrsko, mesto kampeitacija principov in političnega delovanja, pravzaprav vir vseh neskončnih homatij in težav, ki razjedajo to državo. Že leta 1905 je ministrstvo, uvidevajoč, da je stari državni zbor po svoji strukturi in podlagi nesposoben za najmanjše in najpotrebnejše delovanje, predložil načrt splošne volilne reforme, ki naj bi omogočila vstop v zbornico novim močem, ki bi predstavljale nove programe, branile zahteve in cilje onega novega faktorja pojavljajočega se na političnem obzorju Ogrske, namreč proletariata.

Ali obljubljeni volilna reforma je bila le — načrt. Nič čudnega ni bilo to za poznavatelja ogrskih razmer. Mala privilegirana klika grofov in fevdalcev se je uprla tej nameravani reformi z vsemi sredstvi in silami. Parlament-karikatura — ki slepari ljudstvo in korumpira politično življenje države, ali ni to najboljše podlaga in najlepše sredstvo za vladajoče velekapitalistične in veleagrarne aristokrate? Medtem, ko je avstrijsko ljudstvo že leta 1907. dobilo splošno volilno pravico in že isto leto poslalo v državni zbor svoje, na tej podlagi izvoljene zastopnike. Toda ogrsko ljudstvo nima še niti te elementarne pravice. Ne politična zrelost, ne mogočna stranka in ne veliki in nešteti boji, so kazali razredno moč in zavednost ogerskega ljudstva, niso še prepričali vladajočo večino, da se pojavlja v tej državi nov, politično in gospodarsko odločujoči faktor.

Zgodovina socialističnega gibanja na Ogrskem je zgodovina nepretrganih bojev. Ker vladajoče klike niso imele družega resnega nasprotnika nego zavedno organiziran proletarijat, so s tem večjo besnostjo in brutalnostjo preganjale zavedne delavce in skušale na vse mogoče načine ovirati razvoj stranke. Ali vse zaman. Kje je sila, ki bi mogla preprečiti razširjanje stranke, ki se bori za pravice ljudstva? Kljub vsemu se je stranka razvila in uveljavila. Rastla je njena moč in z njo zrelost ljudstva, ki ni hotelo biti še nadalje brez pravic in ustavnih

garancij. Zahtevalo je volilno pravico, kot prvi korak, do one popolne in splošne enakopravnosti, po kateri stremi ves proletarski svet. Odrekli so mu sistematično to pravico, ko ni bilo mogoče več ustaviti proteste in nezadovoljnost delavskega razreda z reakcijo in brutalnostjo, so se pa posluževali zvijaštva in obljub. Obljubljala je večina v parlamentu in vlada sama leta in leta volilno pravico, ali izpolnila je ni nikdar. Ljudstvu pa ni šla več ta komedija po godu. Uvidelo je, da se ima zanašati, da doseže svoje zahteve in poboljša politično in gospodarsko svoje razmere, edino le na svojo moč in zrelost. Stopilo je v boj z odločnostjo in z jasnim ciljem. Zbesneli so tlačitelji in izkoriščevalci. Strašili so se boja in nezadovoljnosti ljudstva, ali mesto ugoditi željam tega, so se poostrili svoje metode. Raszajala je najhujša reakcija in korupcija. Vrstila se je vlada, ali vsem je bil enaki namen: izkoriščati, tlačiti varati in pobijati ljudstvo. Z izvolitvijo grofa Tisza za predsednika zbornice so vrgli ogrskemu ljudstvu v obraz novo in najhujšo žaljivko.

Brutalnost je rodila nezadovoljnost, reakcija-revolucijo. Izstradano in zasmehovano ljudstvo je plazilo po konci z vso močjo in silo, demonstriralo, streljalo in sežigalo po budimpeštanskih ulicah, proti njemu pa je šlo vojaštvo in policija. Proti tisočerm in tisočerm nezadovoljivim in protestirajočim, proti provocirani, od brutalnosti in varanja razdraženi množici, so vsa sredstva zaman.

Tiranstvo je rodilo svoj krvavi sad. Padle so žrtve, kri je tekla po ulicah, ječe so polne aretiranih delavcev — žrtve boja. Ali zaman niso padle žrtve, zaman se ni bil boj. Kri padlih žrtva bo pognojila zemljo; vzkliła bo iz nje svoboda. Žrtve in boji naj bodo privedli do neizogibne zmage in osvoboditve. Čim krutejša bodo razmera, tem hujši bo odpor. Zavednost je rodila ponos. Ljudstvo se ne da več neusmiljeno izkoriščati in varati. Budimpeštanski dogodki so lekcija vsem mogotcem, da ni mogoče vladati proti volji ljudstva in so tudi memento vsemu proletariatu ki ga ti dogodki učijo, da je le v boju, žrtvovanju in vztrajnosti popolna osvoboditev.

Stavbinske zadruge in stanovanjsko vprašanje.

(Dalje.)

Na podlagi tega zakona se upa dobiti okoli 200 milijonov kron za stavbo malih stanovanj. Skupno s tem kar bi zadruge same spravile skupaj, ali pa dobile posojilo na prvi stavek pa okoli 600 milijonov kron. To je za odpravo stanovanjske bede gotovo premalo — to je v razredni državi s kapitalističnim gospododarstvom nemogoče. Svota sama ob sebi pa je že precej znatna v kolikor gre za čvrsto vspodbudo združne samopomoči. Pri tem pa se ne sme prezreti, da se znesek 25 milijonov, s katerim hoče država dajati posojila in jamstvo, razdeli na na več let. Vpostavljeno je za leto

	kron
1911 in 1912	1,500.000
1913	1,300.000
1914	1,500.000
1915	2,200.000
1916 do 1918 po	2,500.000
1919 in 1920	3,500.000
1921	4,000.000

Po zakonu z dne 28. decembra 1911 se je za prva leta sklenilo še nadaljna dva milijona, kar pomenja povečanje za občekoristno stavbinsko delovanje dosegljivega kapitala za 30 do 40 milijonov. Ravnotoliko (2 milijona) za leta 1912 do 1915 za dajanje direktnih stavbinskih predujmov. Drug zakon istega dne zagotavlja občekoristnim stavbinskim združitvam razne davčne in pristojbinske ugodnosti. Tretji zakon, ki je bil potrjen 28. decembra l. l., določa davčno-pravne ugodnosti za nove stavbe in dogradbe; za majhna stanovanja je izraženo posebno znižanje davčnega nastavka. Za stavbe z malimi stanovanji, ki jih v letih 1912 do 1920 zgradijo občekoristne korporacije, je določeno še daljesežnejše znižanje najemnin-

skega davka. Temeljno načelo zakona je: namesto dosedanjega obdačenja novih stavb v prvih dvanajstih letih, takozvanih stavbinskih prostih letih, s šodstotnim davkom in od 13 leta naprej s polnim najemnimskim davkom naj se jih vbodoče za prvih šest let popolnoma oprosti državnega najemninskega davka, in od sedmega leta naprej obdači po znižanih cenikih. Le-ti obsegajo vse krajevne razrede in se ozirajo tudi na kraje, za katere so veljavne prehodne določbe. To so torej zelo obširne tabele. V svrhu lažjega pregleda navedemo tu tiste stavke, ki se nanašajo na kraje s 26²/₃ odstotki hišnonajemninskega davka, s 15 odstotki odbitka za vzdrževalne stroške in na kraje z 20 odstotki hišnonajemninskega davka in 30 odstotki odbitka za vzdrževalne stroške. Po zakonu z dne 9. februarja 1882 o hišnonajemninskem davku se namreč preračuna njega odmera v celi vrsti mest s 26²/₃ odstotki; med temi so: Dunaj, Baden, Gradec, Celovec, Ljubljana, Trst. V teh mestih se od kosmatih najemninskih dohodkov odbije 15 odstotkov za vzdrževalna in amortizacijske stroške. Za vsa ostala, hišnonajemninskemu davku podvržena poslopja je hišnonajemninski davek določen z 20 odstotki čistega najemninskega dohodka, Nazadnje omenjeni zakon z dne 28. decembra 1911 določa davčno merilo, ki se vrhutega še vsled zakona o davkih na osebno dohodarino zniža na 23¹/₂, odnosno 17¹/₂ odstotkov, kakor sledi:

Sedanjí davčni nastavek	Tarifa A za nove stavbe sploh.	Tarifa B za mala stanovanja in stavbe z malimi stanovanji.	Tarifa C za občekoristne stavbinske zadruge.
V ODSOTOKIH			
V krajih s 26 ² / ₃ odstotki hišnonajemninskega davka	23 ¹ / ₂	19	17
V krajih z 20 odstotki hišnonajemninskega davka	17 ¹ / ₂	15	13 ¹ / ₂
To je za kraje s 26 ² / ₃ odstotkov davka znižanje za	4 ¹ / ₃	6 ¹ / ₃	8 ¹ / ₃
	18.57	27.14	35.71
	davčnega temelja ali za dosed. merila.		
Za kraje z 20 odstotki davka znižanje za	2 ¹ / ₃	4	5 ¹ / ₂
	14.29	22.86	31.43
	davčnega temelja ali za dosed. merila.		

Seveda ne bo to davčno olajšanje vsled skrajšanja davčno proste dobe od 12 na 6 let prišlo do polnega učinka; da bo pa v korist scenjenju stanarin, je neoporečno. Preračunalo se je, da se more potom združne samopomoči pri stavbi hiš približno prihraniti:

	pri stanovanjih s stanarino	11% odstotka priobretovanju posojila od polovice	pri hišnonajemninskem davku	skupni prihranek
KRON				
V provinci				
Soba in kuhinja	240	27	28	55
2 sobi in kuhinja	480	45	42	87
3 sobe in kuhinja	600	56	48	104
Stanovanja z več kot 3 sobami	720	67	56	123
	900	84	68	152
Na Dunaju				
Soba in kuhinja	480	33	48	84
Soba čimnata in kuh.	600	45	54	99
2 sobi in kuhinja	720	54	64	118
2 sobi, čumn. in kuh.	900	67	90	157

Upi, ki se jih je stavilo na vporabo novih zakonov za olajšavo stavbe hiš so torej utemeljeni in bi bili popolnoma in še v mnogo večji meri upravičeni, če bi se posrečilo avtomatično se vršeče podraževanje stavbinskih zemljišč — ki se bo sedaj vsled stanovansko-oskrbovalnega sklada in davčno-pravnih odredob nastopivše olajšave glede na dobavo kapitala najbrž še poostrilo — ustaviti potom omejitve terenske špekulacije. Da se to izvrši, bi bila v prvi vrsti naloga države in občin, ki pa kakor doslej ne bodo

hotele ovirati interesov zemljiških posestnikov, ker so ja v njih rokah. Kakor vidimo: pri vsaki socialni reformi, pred vsem pa v stanovanjskem vprašanju zadenemo na zapreke kapitalističnega lastninskega in družabnega reda, ki mu moremo končno v okoliščini priti le na politični poti. Če se bo posrečilo zasebni posesti stavbinskih zemljišč iztrgati občeskodljive roparske kremlje potom primernih zakonov o dednem stavbinskem pravu in davku na naraščanje vrednosti bo pokazala bližnja bodočnost. Za sedaj se mora stavbinskozadružna organizacija zadovoljiti s tem, da se oprime pomoči zakonodaje in države, ki prevzame jamstvo, ter poišče upnika, ki da stavbni kapital, ki ga morejo zadružniki le v majhnem delu skupaj spraviti. Za sedaj stoji stvar žalibog še tako, da jih je razven porokov še malo, ki bi se poslužili državne pomoči. Ne manjka le upnikov — hranilnice, hipotečne banke in zasebni kapital še niso posebno naklonjeni občestnemu stavbinskemu delovanju, ravnotako zavarovalni zavodi in drugi enaki — temveč tudi dolžnikov, to so pravi ljudi, ki bi za praktično delo povzeli čvrsto inicijativo. In vendar ravno neposedujoči sloji neznosno trpijo vsled pomanjkanja stanovanj. In ne v najzadnji vrsti železničarji! Na srečo se je našlo — zlasti tudi med *južnimi železničarji!* — može, ki se hočejo odločno in smotrno lotiti boja proti stanovanjskemu odedruštvu. Severni železničarji so v tem oziru že mnogo storili. Uslužbenci v Hütteldorfu in Heiligenstadtu ter železniška stavbinska zadruga v Knittelfeldu so kot praporščaki prednjačili v tej ideji in premagali mnoge zapreke, ki so se jim stavile na pot v njih velikem delu, ki predstavlja trajno korist. Zadnje omenjene tri zadruga so bile pionirji na tem polju in dajejo še sedaj vzgled in smer. Druge bodo sledile. Če povzdigne parlament predlog sodr. dr. Rennerja na ustvaritev *dednega stavbinskega prava* v Avstriji do sklepa, bo dana pot za stavbinsko zadružno delovanje. Stavbinske zadruga pa so zelo občutljive stvari ki zahtevajo mnogo preudarnosti in izkušenj, mnogo vztrajnosti in stvarnega znanja. Kjer ni teh predpogojev, ali pa jih v kratkem ni pričakovati, se mora svetovati največjo opreznost. Le en ponesrečen poskus more povzročiti občutno škodo za celokupno zadružno delovanje.

(Konec prihodnjic.)

Ogroženje vožnih ugodnosti.

Ni se preteklo leto, odkar je nekdanji železniški minister *Wrba* kratko pred svojim odstopom podelil svojcem častnikov in drugih vojaških gazistov za potovanja po c. kr. državnih železnicah ter lokalnih in zasebnih železnicah, ki so v obratu državnih železnic dalekosežne vožne ugodnosti — 50 odstotno znižanje pri vožnjah nad 20 kilometrov. Tudi častnikom in drugim vojaškim gazistom samim se je pri tej priliki za izvenslužbene vožnje znižalo vožno ceno od prejšnjega nastavka po vojaškem tarifu na polovično vožno ceno, dočim je za izvenslužbene vožnje *oseb izmed moštva ostala stara cena po vojaškem tarifu še nadalje v veljavi*. Podelitev te vožne ugodnosti ni bila na noben način opravičljiva. Da se izogne opravičevanju podelitve te ugodnosti, se jo je dalo izvesti od železniškega ministra, ki je imel odstopiti in se na ta način odtegniti odgovornosti. To pa v času, ko državni zbor ni zboroval. Na interpelacije, ki sta jih tozadevno vložila socialnodemokratska poslanca sodr. *Tomschik* in *Müller*, pa železniški minister ni odgovoril.

Ker so se pa valovi, ki so v javnosti nastali vsled tega nekvalificiranega protežiranja stanovske plasti, ki je glede na socialne predpravice itak že na boljšem, nekoliko polegali, grozi nova odredba tiste državnoželezniške upravne prakse, ki nudi na eni strani socialno protežiranim stanovom ugodnosti, znižanja vožnih cen v glavnem za *zabavna potovanja*, na drugi strani pa zvišuje tarife tistim, ki potujejo v svojem poklicu, za svoj obstanek kakor trgovskim

potnikom, kupčevalcem, poljedelskim producentom, ki osebno prodajajo svoje izdelke itd. Če ji pa to še ne zadostuje, pa *svojim lastnim uslužbencem otežuje in odvzame uživanje skromnega deleža sadu njih dela*. Vožne ugodnosti uslužbencev hoče na novo urediti in priprave, nam ne oznanjajo nič dobrega.

V založbi *gospodarske centrale za obrt, trgovino in industrijo* je izšel spis »Das Freikartenwesen auf den österreichischen Staatsbahnen« (Prostovožni listki na državnih železnicah). Inspiracija tega spisa, ki ne more biti na podlagi avtentičnih pojasnil, kaže tendenco ustvaritve interesnih nasprotij med industrialci na eni strani, ki se jih plaši s tem, da se vsled neugodnega gospodarstva državnih železnic namerava zvišati tarife, na drugi strani pa med uslužbenci državnih železnic, katerih pravice do vožnih ugodnosti so baje sokrivo neugodnega gospodarskega položaja državnoželezniškega obrata.

Spis, ki ga je spisal g. Hermann *Kandl*, svetnik trgovske zbornice in namestnik načelnika zadruga dragotinarjev, navaja, da se mora za državnoželezniški obrat dodajati ogromne zneske iz davčnih dohodkov, vsled česar bi bila potrebna raziskava, če ne bi bilo umestno namesto nameravanega zvišanja tarifov uvesti reforme v državnoželezniškem obratu samem. Ena takih izglednih reform bi bila ta vožnih ugodnosti. Nato našteva razne vrste vožnih ugodnosti ter se peča še posebej z vožnimi ugodnostmi aktivnih državnoželezniških uslužbencev, njih žen in drugih svojcev, ter vpokojenih uslužbencev. Pri tem pa močno pretirava vporabo teh ugodnosti in jih računa na letnih 49 $\frac{1}{2}$ milijonov kron. *Letne prostovožne listke* višjih uradnikov računa na 805 kron, legitimacije ostalih uradnikov, poduradnikov, ki imajo pravico do vožnje v II. razredno, ženskih uslužbencev, volonterjev in aspirantov na 400 kron in ostalih poduradnikov, slug in stalnih delavcev na letnih 150 kron. Vrednost ugodnosti pri vožnih cenah za osebe, ki ne pripadajo državnoželezniškemu obratu, računa okroglo 5 milijonov kron in tako najdeni svoti 55 milijonov kron kot vrednosti vožnougodnostnih skupin stavi nasproti dohodke osebnega prometa državnih železnic in v njih obratu se nahajajočih zasebnih železnic v znesku 166 milijonov kron za leto 1910. V spisu pa se priznava, da bi odprava teh ugodnosti državnim železnicam ne prinesla novih dohodkov v višini izračunane vrednosti vožnih ugodnosti ter vpošteva pri tej priliki milostno dovolitev odškodnine uslužbencev v obliki plačilnih doklad. Na vprašanje, kako naj se pri tej reformi doseže prihranek, če se na eni strani dokodki ne zvišajo za vrednost ugodnosti in če se na drugi strani mora uslužbenec odškodovati za izgubo vožnih ugodnosti, *Kandl* ne odgovarja. Namen informatorjev pa se najbrž doseže. Pri gornjem primerjanju najdeva vrednost vožnih ugodnosti uslužbencev državnih železnic v znesku

50 milijonov kron

napram skupnim dohodkom državnih železnic v osebnem prometu v znesku

166 milijonov kron

mora v javnosti brez dvoma nastati mnenje, da gre četrtina državnoželezniških dohodkov iz osebnega prometa kot posebna bonifikacija v žepo nikdar sitih državnoželezniških uslužbencev. Ali pa, da povzročijo vožne ugodnosti osebja četrti del nastalih obratnih stroškov osebnega prometa. S tem se hoče pripravljati javno mišljenje proti tem pravicam državnoželezniških uslužbencev. *Kandl* je opustil informacijo v tem vprašanju, ki gre zanj v tej zadevi. On bi se bil moral poučiti za koliko se obremenijo redne obratne stroške vsled prevažanja uslužbencev in njih svojcev. Le s temi stroški bi se po pravici moglo obremeniti državnoželezniške uslužbenec, ne pa s poljubno sestavljeno vrednostjo vožnih ugodnosti, katerih preračunanje še vrhutega ni trdno.

Polovica zneska, izračunanega kot vrednost vožnih ugodnosti, to je 25 milijonov

kron, pride po tem računu na sluge in stalne delavce, K 205.70 na eno družino. Izvzemši redke slučaje, v katerih obiskujejo uslužbenci ali njih družina sorodnike, ki stanujejo v oddaljenih krajih, se omeji vporaba vožnih ugodnosti na kratke proge. Tu ne gre se ozirati na posamezne slučaje, temveč na veliko večino, kar je merodajno. Na primer čuvaji, ki morejo kvečjemu svoje proste dneve vporabiti za vožnje, ali pa vrhstavnice delavce. Noben poznavalec razmer ne bo mogel trditi, da bi ob plačevanju teh voženj ali pa pri povprečnem proračunanju in istih na leto več kot petina mogla priti v poštev. Ravnotako je z vporabo vožnih ugodnosti poduradnikov in njihovih družin. Ocenjevanju vožnih ugodnosti za uslužbenec služi za podlago vrednost letnih vožnih listkov. Med uslužbenci pa jih ni, ki bi izven službe tako izrabili vožne ugodnosti kakor zasebni naročniki letnih vožnih listkov. Razmere se mora gledati kakor so v resnici. Velika večina uslužbencev gleda na to, da more v miru uživati svoj odmorni dopust in le majhno število izmed njih si more privoščiti večja, draga potovanja.

Kandlova brošura in gotovih razlogov ne navaja številčnih računov v vplivu vožnih ugodnosti nastavljenecv drugih panog državne službe in tistih, ki jih dobivajo vojaške osebe in njih svojci. Prereševanje tega vprašanja bi vso čedno zgodovino vožnih ugodnosti za žene oficirjev zopet spravilo v spomin. Priznava pa se, da je obratni račun naših državnih železnic znatno prikrit in obremenjen vsled privilegijev v korist drugih državnih upravnih panog in njihovih organov. Veseli nas, da se od nas opetovano povdarjanje uveljavlja tudi v drugih krogih in v svrhu utemeljevanja našega naziranja hočemo postreči z nekoliko številkami.

Če bi državnoželezniški obrat ne bil obremenjen z obrestovanjem in vračilom investiranè glavnice, bi moral doseči obratne prebitke. Obratni prebitok je znašal leta 1909. 68,853.881 kron, letno breme obrestovanja in plačila dolgov pa 183,509.742 kron, tako da je bil leta 1909 potreben državni dodatek 114,655.861 kron.

Ta državni dodatek se je leta 1910 znižal na 95,000.000 kron. Pri tem pa je vpoštevati, da se je leta 1910 *vrnilo* 36.700.000 kron, da plačuje državnoželezniški obrat okoli 24,000.000 kron *darva*, da znašajo dohodki in *darva na vožne listke* približno 20,000.000 kron in da se znižanje v korist dvornih in državnih nastavljenecv z 4,500.000 kron ne računa previsoko. V korist častnikom in vojaškim uradnikom pride 6,000.000 kron, v korist vojakov (moštva) 2,700.000 kron in znižanje za vojaške transportne 22,000.000 kron.

Vrhutega morajo železnice po § 68 železniškega obratnega reda brezplačno prevažati pošto, ter v to svrhu dostaviti vozove in prostore. Med pošto in državnoželezniško upravo obstoji pogodba, da mora poštna uprava za prevažanje pošte prispevati 50 odstotkov obratnih stroškov na kilometer od vsi (Enciklopedija železnic 1894). Prevažati mora po znižanih cenah kaznjence in ljudi, ki se jih tira po odgonu, pošiljatve državnih konjarn, dostavljati vojaške vozove, graditi in vzdrževati vojaške rampe itd.

Vse to pa bi za državnoželezniški obrat ne bilo preveliko breme, toda neznosna so bremena, ki mu jih nalaga draga in neplodna gradba železnic in strateških (vojaških) razlogov, ki prinašajo hitrej izgubo nego dobiček. Potem bremena, s katerimi je avstrijska finančna stiska dedno obremenila državnoželezniški obrat. *Tu bi tudi dalekosežnejše reforme vožnih ugodnosti državnoželezniških uslužbencev ne donesle zaželjene senacije.*

Nakane železniških uprav glede ureditve vožnih ugodnosti, za katere pripravljata omenjena brošura »Gospodarske centrale«, merijo na to, da bi se od časa do časa *prikrajšalo uslužbenecv v njih pravicah do vožnih ugodnosti*, kar se že v praksi vedno bolj izvaja v resničnem podeljevanju vožnih

ugodnosti. Poraba brzovlakov naj bi se še bolj omejila, in glede uporabe višjih razredov ter podeljevanja ugodnosti na tujih železnicah naj bi nastopilo še nadaljne poslabšanje. Da se pa ne vzbudi takoj ogorčenja uslužbencev, se za sedaj še ne dotakne obstoječih ugodnosti uslužbencev in delavcev. Poslabšanje pa se hoče uvesti za uslužbenca, ki šele pozneje vstopijo. *Vkljub temu pa bodo železničarji že pri prvem rahlem poskusu uvedbe poslabšanj, ki rodil še nadaljnje posledice, če se enkrat posreči, odločno branili svoje pravice.* Železniške uprave naj računajo s tem, da ne bodo tako lahko prodrle s svojimi prikrajsanji in da predmet ni vreden posledic, ki bi nastale iz spora ob tej priliki.

To je naravnost prevzetnost, če se v času, ko splošna draginja ograža obstoj vsakega posameznega železniškega uslužbenca, le-te vznemirja s takimi vestmi, ki ne označujejo nič dobrega za bodočnost. Državno-železniška uprava pa bi v svojem lastnem interesu bolje storila, da čimprej izvede vse, kar je parlament sklenil za izboljšanje državno-železniškega osebja. *Krajsanje uslužbenskih pravic se ji ne posrečilo.*

**

V raznih železničarskih listih se z ogorčenjem piše o vestih glede nameravanega poslabšanja, oziroma omejitve vožnih ugodnosti.

Omejitev vožnih ugodnosti ima obsegati:

1. Odvzetje I. razreda višjim uradnikom od VII. službenega razreda navzgor.
2. Odvzetje II. razreda poduradnikom z letno plačo od 1600 kron navzgor.
3. Podelitev samo šestih prostovožnih listkov za osebne vlake na leto.
4. Nadaljnja omejitev uporabe brzovlakov za krajše dopuste in v posebno nujnih slučajih.
5. Odvzetje ugodnosti 50-odstotnega znižanja za svoje uslužbenec v lokalnem prometu.
6. Odvzetje 50 odstotnega znižanja za svoje uslužbenec v sodnem prometu na progah ogrskih državnih železnic, na južni železnici (ogrsko proge) in na železnici, Košice — Oderberg.

To so predlogi, ki jih je baje uprava ogrskih državnih železnic v resnici stavila na ravnateljski odbor za vožne ugodnosti vseh na tej konferenci zastopanih železnic vstevši bosansko-hercegovaške železnice.

Takoj ko se je to doznalo, je šel poslanec sodr. *Tomschik* v železniško ministrstvo, da se na merodajnem mestu informira o tej zadevi. Tam se mu je izrecno izjavilo, da se sicer teh predlogov ni stavilo v navedenem obsegu, da pa železniško ministrstvo ne bo ničesar storilo v tej smeri pred odločitvijo železniškega odbora za vožne ugodnosti.

Temu imamo pripomniti, da se mora ravnateljska konferenca pečati z vožnimi ugodnostmi že iz tega vzroka, ker z 31. decembrom 1912 poteče desetletni rok, ki se ga je določilo leta 1903 in da se mora o nadaljnji veljavi tega dogovora na novo sklepati. To priliko je izrabila uprava ogrskih državnih železnic, da je konferenci predložila gori navedene predloge, ter na ta način skusila prikrajsati s trudom pridobljene pravice železniških uslužbencev.

Vsekakor pa ne bo škodovalo, če opozarjamo na to, da si železničarji ne bodo pustili odvzeti pridobljenih pravic na kakršni ravnateljski konferenci in da ravno sedaj ni umestno vlivati olje v ogenj. Zlasti pa ker so železničarji itak ogorčeni vsled nezadostne izvedbe izboljšanj, ki jih državni zbor sklenil.

Če že hočejo železniške uprave varčevati pri vožnih ugodnostih, imajo dosti prilike, da to izvedejo na drugem mestu. Treba jim je le odpraviti dogovor za podelitev vožnih ugodnosti raznim društvam, korporacijam, oblastim stanovskim osebam (knezom, grofom itd.), vojaškim osebam in njih svojcem, časnikarjem, raznim beraškim menihom in nunam itd. itd. Če to izvedejo, bo dosti prostora osebe, ki s požrtvovanjem svojega zdravja in življenja garajo pri železnici za sramotno nizko plačo, za tiste, ki spadajo k železnici. Ta predlog na upoštevajo gospodje na ravnateljski konferenci.

Ob tej priliki pa opozarjamo e. kr. železniško ministrstvo na postopanje posameznih e. kr. državno-železniških ravnateljev, ki vkljub vsem pojasnilom in odredbam železniškega ministrstva še vedno odrekajo prostovožne listke službe prostemu osebju, ki ni zaposleno v eksekutivni službi, za nedelje in praznike. In to z izgovorom, da morajo prej prositi za dopust. To je očitno šikaniranje osebja in skrajni čas bi bil, da se železniško ministrstvo že v obrambo lastne avto-

ritete naloži ravnateljstvom, da se ravna to čeno po predpisih ministrstva in da ne šikanirajo in vznemirjajo osebja po nepotrebnem.

Iz okrožnic in uradnih listov.

OKROŽNICA 198 A

Št. 3487/A.

Odredbe za izboljšanje gospodarskega položaja delavcev.

(Delavci).

Vsem gospodom predstojnikom službenih oddelkov, obratnih inšpektoratov in lokalnim načelnikom avstrijskih prog južne železnice s stranskimi programi vred.

Obveščamo Vas, da se na podlagi sklepa upravnega sveta z dne 25. aprila 1912 v izpolnjevanju v okrožnici 33 A 1912 danih obljub izvede sledeče odredbe za izboljšanje gospodarskega položaja delavcev:

Dnina vseh ob času objavljenja te okrožnice v družbini službi se nahajajočih stalnih delavcev se zviša z ozirom na njih službeno uporabo in krajevne razmere.

To zvišanje mezd se izvrši ob polnem vzdrževanju z okrožnico 133 A 1911 objavljenih napredovalnih norm in ne šteje kot napredovanje. Vrhutega se bo izjemno zvišalo mezde tudi tistim delavcem, ki so že dosegli v mezdnem redu normirano najvišjo mezdo.

Pri tem mezdnem povišanju se bo posebno oziralo tudi na iste, delavce, ki so vstopili v družbino službo že pred uveljavljenjem z okrožnico 133 A 1911 objavljenih mezdno napredovalnih norm in ki so jih kasneje vstopivši delavci iste vporabne kategorije na podlagi teh mezdno-napredovalnih norm prekosili v mezdi in se jim iz tega naslova ni že prej priznalo posebnega mezdne povišanja.

V predidocem navedene odredbe se bo izvedlo z veljavo od 1. januarja 1912, oziroma za delavce, ki so stopili v družbino službo po 1. januarju 1912. od dneva njih sprejema; naknadno plačilo mezdnih diferenc za dobo od 1. januarja 1912, oziroma za delavce, ki so po 1. januarju 1912 stopili v družbino službo, od dneva njih sprejema do pričetka tiste mezdne periode, v kateri se že zaračuna zvišane mezde, se bo izvršilo najkasneje do 15. junija 1912.

Od 1. januarja 1912 zaslužene čezurne odškodnine in doklade (hranarine) za izven domače postaje opravljena dela se bo na podlagi vzvratno veljavno zvišane dnine na novo preračunalo in iz tega izhajajoče višje zneske izplačalo ob enem z naknadnim izplačilom mezde.

V delavnicah in kurilnicah obstoječe akorde, pri katerih je po raziskavanju, ki ga je uvesti, potrebno izboljšanje, se bo tekom prihodnjih mesecev primerno zvišalo.

Te akordne regulacije se bo v roku, ki ga določi strojno ravnateljstvo, uveljavilo za dotedaj obračunane akorde brez vzvratne veljave.

Glede izvedbe v predstojeci okrožnici določenih odredb Vam pristojno ravnateljstvo čimprej pošlje potrebna posebna navodila.

O tej okrožnici je obvestiti celokupno Vam podrejeno delavsko osebje; ob enem Vam poslane posebne iztise je razobesiti na delovnih mestih.

Na Dunaju, dne 7. maja 1912.

Generalni ravnatelj:
Weeber l. r.

Odredbe za uslužbenec in delavce južne železnice.

Južnoželezniška uprava objavlja v okrožniški zbirki z dne 11. maja 1912 sledeče okrožnice:

Št. 1495 A

190

Časovne (temporazne) režijske legitimacije za gospodinje uslužbencev in delavcev.

(Vožne ugodnosti.)

Vsem gospodom načelnikom službenih oddelkov, obratnih inšpektoratov in lokalnim načelnikom avstrijskih prog južne železnice s stranskimi programi vred.

Često je nastopil slučaj, da si družbini uslužbenec in delavec, ki so vdovec ali ločeni, ali pa so njih žene vsled bolezni za trajno odtegnjene gospodinjstvu, morajo v to svrhu poiskati druge ženske.

To nas je napotilo, da podeljujemo v takih slučajih časovne režijske legitimacije (sive knjižice) za gospodinje uslužbencev za avstro-ogrsko proge južne železnice in delavcem, (ki so najmanj pet let nepretrgoma v službi), časovne režijske legitimacije (sive knjižice) za avstrijske proge južne železnice.

Z ozirom na določbe zakona o davku na vožne listke pa se more izgotoviti take sive režijske legitimacije le, če dotični uslužbenec (delavec) stalno in popolnoma vzdržuje gospodinjo, jo plačuje in če jo je kot gospodinjo prijavil policiji.

Dunaj, dne 9. maja 1912.

Administrativno ravnateljstvo:

Fall, l. r.

Št. 431 A

191

Podelitev režijske cene za družinske člane južnoželezniških uslužbencev za vožnje na progah štajerskih deželnih železnic.

(Vožne ugodnosti.)

Vsem gospodom načelnikom službenih oddelkov, obratnih inšpektoratov in lokalnim načelnikom avstrijskih prog južne železnice s stranskimi programi vred.

Na progah štajerskih deželnih železnic, ki so v našem obratu:

Kapfenberg—Au-Seewiesen,

Preding-Wieselsdorf—Stainz,

Poljcane—Konjice in

Slov. Bistrica j. z. — Mesto Slov. Bistrica

se v bodoče dovoli družinskim članom naših aktivnih uslužbencev režijske cene. Te ugodnosti se morejo posluževati žene in otroci, v kolikor se morejo izkazati z legitimacijo v smislu dogovora (rdeča knjižica), ter naravnost pri osebnih blagajnah zahtevati režijske vožne listke.

Obvestiti je o tem osebje, ter okrožnico št. 265 A 1909 v tem smislu popraviti.

Dunaj, dne 19. aprila 1912.

Administrativno ravnateljstvo:

Fall, l. r.

Št. 1496 A

192

Časovne režijske legitimacije za družinske člane družbinih delavcev z najmanj petletno službeno dobo.

(Vožne ugodnosti.)

Vsem gospodom načelnikom službenih oddelkov, obratnih inšpektoratov in lokalnim načelnikom avstrijskih prog južne železnice s stranskimi programi vred.

Žene in otroci družbinih železniških delavcev ali dninarjev z najmanj petletno službeno dobo morejo dobiti časovne režijske legitimacije za avstrijske proge (sive knjižice), če žive v gospodarski skupnosti z delavcem, oziroma, če jih le-ta popolnoma in trajno vzdržuje.

Te legitimacije je s seznamom F (tiskovina F št. 98) potom strokovnega ravnateljstva naročiti pri administrativnem ravnateljstvu. Besede »desetletna službena doba« je v teh seznamih rokopisno premesniti z »petletna službena doba«.

Določbe, vsled katerih morejo žene in otroci železniških delavcev in dninarjev z večkrat desetletnim službovanjem dobiti rdeče knjižice s krlatim kolesom, ostanejo neizpremenjene.

To ugodnost se podeli za sedaj le provizorično in nje vzdrževanje je odvisno pred vsem od tega, da se v izvedbi ne pojavijo zlorabe ali pa druge neprimernosti.

Okrožnico 343 A 1905 je primerno izpopolniti.

Dunaj, dne 6. maja 1912.

Generalni ravnatelj:

Weeber, l. r.

Št. 15.577/V I.

197

Podelitev službene obleke ad personam tistim skladiščnim delovodjem, ki se jih vsled prekoračenja starostne meje ni stabiliziralo.

(Službena obleka.)

Vsem avstrijskim postajam južne železnice s stranskimi programi vred.

Z dovoljenjem upravnega sveta se določa, da se od sedaj naprej skladiščne delo-

vodje, ki vsled prekoračenja starostne meje ni stabiliziralo, označuje kot »pomožne skladiščne slug« in da se zanje pod tem naslovom naroči službeno obleko, ki je normirana za skladiščne sluge.

Izrecno se povdarja, da pritiče ta ugodnost le tistim skladiščnim delovodjem, ki so že ob prvem nastavljalnem roku »skladiščnih slug« sploh, to je 1. julija 1909 prekoračili svoje 45. leto.

Pomožni skladiščni sluge ostanejo prej ko slej v stanju delavcev in se v zaračunavanju in višini njih prejemkov vsled te odredbe ničesar ne izpremeni. Za omenjene uslužbenke se seveda ne predloži službenih tabel.

Službeno obleko za »pomožne skladiščne slug« je takoj naročiti in sicer z rokom od 1. aprila 1912 ter predložiti v to svrhu potrebne dokumente (dobavno listo, konsignacijo in dobavno knjižico) potom poročila.

Ob enem morajo dotične postaje omenjene uslužbenke z imenom, starostjo, mezdo in službeno dobo vpisati v »seznam«, ki ga je zanesljivo predložiti ravnateljstvu.

Gospodje lokalni načelniki so osebno odgovorni, da se zahteva službeno obleko le za take skladiščne delovodje, ki jim vsled gori omenjenega v resnici pritiče.

Dunaj, dne 2. maja 1912.

Generalni ravnatelj:

Weeber, l. r.

Železničarske pritožbe v parlamentu.

Interpelacije poslancev Tomschika, Olive in tov.

V poslanski zbornici so vložili poslanci sodrug *Tomschik* in tov. interpelacijo na železniškega ministra, v kateri so obsežene opravičene pritožbe eksekutivnega osebja na državnih železnicah o poslabšanju službenih turnusov.

Interpelacija navaja, kako je železniško ministrstvo snedlo svojo besedo. 12. oktobra 1908, ko so tekla pogajanja med železniškim ministrstvom in izvrševalnim odborom koaliranih železničarskih organizacij, so zastopniki železniškega ministrstva podali nastopno pismeno izjavo:

»O službenem času vlakospremnega in strojnega osebja je pripomniti, da obsegajo obstoječi turnusi skoro večje pavze za počitek in manjše službene dobe nego tozadevni predpisi in železniško ministrstvo izjavlja, da se sedanji procenti tudi v bodoče ne poslabšajo. Pač pa bo železniško ministrstvo zboljšalo obstoječe predpise« itd.

To koncesijo pa so v poslednjem času, zlasti pri sestavi letošnjih poletnih turnusov za sestavo turnusov merodajni organi železniških uradov in ravnateljstev skoro popolnoma prezrli. Povprečna dnevna služba in za strojno osebje tudi kilometri so skoro povsod povišani, turnusi vsled tega poslabšani. Ugovori zaupnikov pri sestavi turnusov so ostali neuslišani in mnogo uradnih organov je pri sestavi turnusov celo izjavilo, da jim o citirani koncesiji železniškega ministrstva ni nič znanega, da nimajo nobenega naloga za postopanje v zmislu te koncesije, temveč da vstreza intencijam in odlokom železniškega ministrstva, da se turnusi s povečanjem povprečne dnevne službe poslabšajo. Ampak ni samo neizpolnitev citirane koncesije vzrok poslabšanja turnusov; v nekaterih slučajih je vzrok tudi neizpolnjevanje in obhajanje veljavnih predpisov o odmeri službe in počitka pri sestavi turnusov.

Vzrok za poslabšanje turnusov pri vlakospremnem in strojnem osebju, neizpolnitev veljavnih predpisov in t. d. ni toliko nepoznanje vseh tozadevnih določb, po katerih se sedaj turnusi sestavljajo, temveč od železniškega ministra v poslednjem času uvedeno varčevanje, ki neposredno ali posredno navaja podrejene organe k temu postopanju. Tudi železniško ministrstvo je v prvi vrsti odgovorno za tako postopanje. Jasno je, da tako postopanje ne nasprotuje le interesom osebja, temveč da postaja tudi za varnost prometa silna nevarnost. Človeku, ki je z vožnjo zaposlen več nego 11 ur, se logično ne sme naprtiti odgovornost za njegovo dejanje in nehanje. Končno je železniško ministrstvo kot

poklican zastopnik državnega podjetja moralno dolžno, da izpolni dane obljube, in da skrbi, da jih podrejeni organi izpolnjujejo in izvršujejo.

Zastran odloka z dne 17. januarja 1912 o regulaciji premikalne doklade so vložili poslanci *Olive*, *Tomschik* in tov. sledečo interpelacijo na železniškega ministra:

Pred navedenim odlokom je zaslužilo tržaško strojno osebje povprečno 160 kron kilometrina na mesec.

Ta zaslužek pred izidom omenjenega odloka je bil popolnoma opravičen. Obstoječe prometne razmere so prisilile službena predstojništva, ravnateljstva in tudi železniško ministrstvo k spoznanju, da je strojno osebje nagraditi za ves čas službovanja s pristojbinami za vožnjo v službi. Dokaz za to je dejstvo, da so izza leta 1908. do izida omenjenega odloka vsi organi c. kr. državne železniške uprave brez ugovora odobrili zaračunovanje vsega časa. Vsakemu organu je bilo pač jasno, da je tozadevna določba v pristojbinskem regulativu neizvedljiv predpis. Zakaj službo mora opravljati strojno osebje tudi tedaj, če mora vsled pavz v premikanju s strojem mirovati. Izprememba mnogoletne rabe ima svoj vzrok v tem, da na c. kr. državnih železnicah uvedeno in izvrševano štedenje ne pozna ozirov. Celo tedaj ne, če odredbe ne soglašajo s službenimi interesi in interesi osebja.

Nujni odlok z dne 17. januarja 1912 pa je popolnoma zanemaril to pravično in resnično okolščino in se ni oziral niti na klimatične razmere in teritorialne težave, katerim je izpostavljeno strojno osebje na jugu zlasti v Trstu. — Edino vodilo mu je bilo: štediti na stroške strojnega osebja.

In tako zasluži tržaško strojno osebje c. kr. državnih železnic namesto 160 kron povprečno komaj še 100 kron na mesec.

A ne le to, strojno osebje je svrhu tega oškopovano še pri premijah od premoga — z enim odlokom sta mu odvzeti dve ugodnosti, ki sta veljavi prej kot nadomestilo za nizke mezde.

Zlasti je treba naglašati, da pri 14dnevem turnusu vozi le en vlak iz Trsta v Gorico in nazaj (55 kilometrov) in da obstoji vsa ostala služba v premikanju iz Trsta v Občino ob napetosti 25 pro mille na 14 kilometrov s petimi predori v dolžini 5 kilometrov. Uvaževati je dalje okolnost, da so predori brez vse ventilacije skozi katere mora stroj vsled velike napetosti s polno paro. Ob hudi burji vlaga zunaj predorov temperatura 2 stopnji pod ničlo, v predorih vročina 60 stopinj. Nič se ni oziralo na to, da trpe, ob takem službovanju telezne sile strojnega osebja in da je treba osebje tudi za to primerno nagraditi.

Kako je oškodovano tržaško strojno osebje je razvidno iz tega, da prevozi skupina v turnusu mesečno komaj 1200 kilometrov, dočim prevozi strojno osebje v Divači okoli 5000 kilometrov na mesec. Poleg tega trpi obleka skupine v turnusu 180 odločno bolj nego obleka strojnega osebja na drugih postajah.

Končno je še omeniti, da se v Trstu uporabljajo večinoma le obrabljeni stroji, da si mora strojevodja z najrazličnejšimi sredstvi pomagati da si pri manipulaciji ne nakoplje kile.

Pri rezervnem osebju je diferenca med sedanjim in prejšnjim zaslužkom še večja. Strojvodja je zaslužil poprej okoli 100 kron na mesec, sedaj pa komaj še 45 do 50 kron.

Iz navedenih dejstev sledi, da je potrebna nujna ureditev tržaških razmer.

Podpisani vprašajo gospoda železniškega ministra:

1. Ali je gospodu ministru znano, da je odlok z dne 17. januarja 1912 znatno poslabšal gospodarski in socialni položaj tržaškega strojnega osebja c. kr. državnih železnic?

2. Ali je gospod minister voljan z ozirom na vladajočo draginjo in na gorenji opis odpomoči slabomu položaju tržaškega strojnega osebja c. kr. državnih železnic z dovolitvijo dvojne kilometrine?

Če to ni mogoče, kaj namerava gospod minister ukreniti, da odpravi skrčenje zaslužka, ki je nastopilo vsled navedenega odloka?

Na Dunaju, dne 10. maja 1912.

Dopisi.

Borovnica. V neki notici objavljeni v številki 107. ljubljanskega »Slovenca« se hvali nekega strojevodjo Slanovica, ki ga je ravnateljstvo južne železnice odlikovalo s pohvalnim pismom in remuneracijo, baje zato, ker je preprečil da bi se bilo na postaji Verd pri Vrhniki, dne 5. svečana t. l. pripetila velika nesreča. Vse to hvaljenje in remuneriranje z relativno notico v klerikalnem »Slovcu« bi kaj lepo izgledalo, ko ne bi imelo svoje — recimo — hibe. Saj vemo koliko je resničnega na tej, od strani strojevodje Slanovica preprečeni nesreči. Če bi že šla koma zasluga, tedaj bi se moralo po pravici remunerirati njegovega kurjača K... Toda saj nam je znana vsa retrospektivna zgodovina tega remuneriranja in odlikovanja.

Gospod Riedl ga je priporočal ravnateljstvu le zato da ga nekoliko rehabilitira. Remuneriran in pohvaljen je bil za svoje ravnanje in vedenje napram delavcem, in ne zato, ker je baje preprečil nesrečo na postaji. Človeka, ki psuju in šikanira uslužbenke, radi česar je bil pred kratkim delavec prisiljen odpovedati službo in ki je dva čuvaja z večjo družino oškodoval za več kron globe, se more pač na kakšen način remunerirati in pohvaliti. Ne vemo pa, če je lepo, da ravnateljstvo južne železnice, mesto remunerirati kurjača K., katerem gre zares zasluga, da je preprečil nesrečo, prepusti, da se izkorišča ta dogodek v prav nič čedne in plemenite svrhe.

Domače vesti

„Reichsbund“ pere zamorca. V 8. številki našega lista z dne 15. aprila t. l. smo pod zaglaryem »Pragersko« priobčili daljšo notico v kateri smo opisali nekvalificirano postopanje od nemškega »Volksrata« nastavljenega postajenačelnika gosp. Schneiderja. To notico sta priobčila tudi bratska lista »Der Eisenbahner« in »Arbeiterwille«. V notici smo trdili, da postajenačelnik, mesto da bi se brigal za službo in postajo, raje prireja izlete in krokanja, ki se jih vdeležuje prometni kontrolor Zatloukal iz Gradca. G. Schneider pozna le še po imenu. Pa tudi uradniki, ki jim je postajenačelnik Schneider močna zaslomba, mu delajo družbo s svojimi ženami vred pri takih priredbah. Povedali smo nadalje, da je pristanski napram njemu podrejenim uslužbencem in da dela nekako nemško nacionalno politiko s tem, da odslavlja slovenske delavce ter na njih mesto nastavlja nemške.

Vsak človek, četudi ni postajenačelnik, kateremu bi se očitale take stvari kakor Schneiderju, bi si poiskal zadoščenja pri sodnji, ali pa bi se zatekel k universalnemu sredstvu — pod okrilje zloglasnega § 19. tisk. zakona. Ali g. Schneider, ki se je kaj rad potikal med socialisti ko je bil še majhen uradniček, pozna pregovor: »Kdor ima maslo na glavi, naj ne hodi na solnce«. Zbal se je, da bo uradnik porabil še ostalo gradivo, ki polni uredniške predale. Pro kar je storil v svojo obrambo, je bilo, da je poklical nekaj uslužbencev v pisarno ter zahteval od njih naj mu povedo kdo ga je tako neusmiljeno okraščil v »Železničarju« kakor tudi v »Eisenbahnerju«. Ker pa tem potom ni mogel izvedeti dopisnikovega imena, je dne 25. aprila poklical vse uradnike in delavce, ki so bili tisti dan v službi, v čakalnico II. razreda. Tam jim je na dolgo in široko pripovedoval, da on tega nikdar ni zaslužil, da se ga vlačijo po časopisih ter kolikó dobrega da je on že storil za uslužbenke. To komedijo je ponovil tudi drugi dan, 26. aprila.

Pri tem pa je g. Schneider pozabil povedati, da je vrgel 10 slovenskih delavcev domačinov na cesto in jih nadomestil z nemškimi. Obrnil se je tozadevno v Gradec, Maribor, pa tudi na 27. pešpolk v Ljubljano, naj mu da nemške podčastnike na razpolago. Nadalje ni povedal, da imajo slovenski delavci najslabša mesta, dočim uživajo nemški delavci — seveda morajo biti člani »Reichsbunda« — vse pravice in še kaj povrhu.

Pravil pa je, da mu te sramote ni noben drug kriv kot socialni demokratje, katerim je zažugal krvavo maščevanje. Mi pa smelo trdimo, da so ga do te sramote privedli edino le njegovi neodkritosrčni svetovalci, ki jim je vse slepo verjel. Verjel je tudi uradnikom, da v redu opravljajo svojo službo, dočim bi nekateri izmed njih glede opravljanja službe spadali v zapor, ne pa na postajo. Pa o tem kasneje.

28. aprila so »Reichsbändlerji« sklicali protestni shod pri Razborska na Pragerskem. Delali so cigansko propagando za ta shod po progi proti severu in jugu. Ali glejte zlomka, niti enega vdeleženca in celo sklicateljev samih ni bilo.

Zvečer so naši sodrugi sklicali shod pri Rieglerju in so pečali z nekako »izjavo«, s katero je hotel g. Schneider sam sebe oprati, ker je to izjavo menda generalno ravnateljstvo južne železnice to zahtevalo.

Obžalovanju vredno je, da se je našlo tudi nekaj organiziranih strahopetnežev, ki so si hoteli prisluziti zlate ostroge. Eden izmed njih se je podal na Dunaj, da v uredništvu »Eisenbahnerja« opere gospoda načelnika. Da je tam dobil brco, ki jo je zaslužil, se samo ob sebi razume.

Tudi odbor naše krajevne skupine je na svoji seji dne 20. maja t. l. sklenil protizjavo, v kateri obžaluje klečeplaztvo nekaterih »tudi« - sodrugov.

Ker pa je postajenačelnik trdil, da je bila to le njegova zasebna zadeva če je popival po gostilnah in ker po njegovem mnenju nismo mogli najti drugih argumentov, da smo porabili zasebno zadevo, smo primorani, da nismo vajeni skrivati se pod zakonsko posteljo in vleči na uho kaj se pod odejo godi, mu postrežemo poleg že večkrat v listu opisanih službenih zadev še z novimi službenimi dogodki.

Kako opravljajo nekateri uradniki svojo službo, je razvidno iz sledečega:

Uradnik »zlati« Novak je dne 24. marca t. l. pustil na postajo poštni vlak št. 35, ki prihaja ob 8. uri 45 min. zvečer na Pragersko, med tem ko je na glavnem tiru stal stroj št. 429.04 ki je jemal vodo. Za slučaj, da bi strojevodja poštnega vlaka ne bil opazil na glavnem tiru stroj ogrskega poštnega vlaka ter hitro ustavil vlak, ki ga je vodil, bi se bila dogodila nezgoda podobna onej na Uferskem. Naravno je, da se kaj takega lahko pripeti, če je »zlati« Novak z drugimi in morda celo z načelnikom popival prejšnjo noč do 5. ure zjutraj. Da se do 8. ure zjutraj ni mogel naspiti, je samo ob sebi umerljivo. Ali ni bil listi uradnik gosp. Novak, ki je postal sodruga Marčiča iz službe za to ker je govoril s premikači v slovenskem jeziku? Ali bi ne bila dolžnost načelnika, da bi bil poslal takega za službo nezmožnega uradnika domov, da se naspi? In ko bi se mu bil alkohol izkadil, bi bil morda bolje opravljal svojo službo.

»Pravični« gospod načelnik, ste-li kaj ukrenili, da se to v bodoče ne zgodi? Nam ni nič znano o tem.

G. načelnik je poslal sodruga Brenkoviča iz službe ker ni pustil četrt ure poprej ogreti vlak. Novak, ki ima že drugi slučaj na vesti, lanskega leta pri poštnem vlakcu št. 211 in pa sedaj, pa lahko dela kar hoče.

Delavce se pomeče na cesto, uradnikom pa se pomaga povsod kjer se le more. Kje je torej pravica, g. Schneider?

Kako pa naj g. Schneider kot načelnik nadzoruje izvrševanje službe, če pa sam ne opravlja svoje službe?

Tudi v tem oziru mu lahko postrežemo s sledečo statistiko:

V službi ni bil sledeče dni:

Meseca januarja po ves dan: 1., 6., 21., 26.; pol dneva: 5., 7., 20., 23. Meseca februarja: 13. pol dneva, 17. cel dan. Ta mesec je bil največ izven službe. Vseh dni ne moremo naštet. Karneval je pač bil jako vesel a prinesel mu je tudi, da je moral biti pet dni bolan, ker je na plesu ponesrečil. Sploh se ga je malokdaj videlo in nekatere dni so ga kar po trije do štirje uradniki nadomestovali.

Meseca marca po cel dan: 21., 24.; po pol dneva: 20., 25., 26., 29., 30., 31.

Meseca aprila po cel dan: 18., 21., 22., 23., 24.; po pol dneva: 7., 8., 9., 16., 19., 20. To pa še ni vse. Tudi uradnikom ni manjkalo dopustov, da so ložje vsi skupaj krokali.

Torej gosp. načelnik, z izjavo, ki ste si jo naročili pri nekaterih Germanih in tudi uslužbencih klečeplazcih in ki nosi 28 podpisov, niste oprali vaše črne duše, pač pa ste javnosti pokazali, da vam je zasebna čast tuj pojem. Če imate čisto vest,

pojdit pred sodišče in ne stikajte za dopisniki. Saj je na koncu lista podpisan odgovorni urednik. Če imate količkaj spoštovanja do samega sebe, morate to storiti in če tega ne storite, vam ne pripada drugoga kakor pasji bič. Izvolite!

Napačno varčevanje. Gospodu Lacinu, postajenačelniku v tržaški prosti luki, kaj ugaja varčevanje... na škodo uslužbencev. Znižal je število čuvajev od šest na štiri, ki se nahajajo sedaj v tem prijetnem položaju, da morajo čez 16 ur na dan, neprekidno, izvrševati svoj neprijetni in težavni posel.

Prizadeti so že sporočili gospodu Lacinu, da jim je v takih razmerah nemogoče redno izvrševati svoje delo kakor je to potrebno. Ako se bo pripetila nesreča na delu, ne morejo biti zato oni odgovorni. Ali gospod Lacina se ne da prepričati. Ravnateljstvu seveda tudi kaj ugaja varčevanje te vrste. Ali če se pripeti nesreča na delu in če kak delavec pri tem zgubi življenje, kdo bo kriv? Gospoda Lacina vse to seveda prav nič ne vznemirja. Kaj je njemu za življenje delavca? Le za svojo lepo kariero mu gre.

Vožne ugodnosti. Na drugem mestu pišemo v današnji številki o nakanah železniških uprav glede vožnih ugodnosti železniških uslužbencev, ki se jih hoče zopet prikrajšati. Medtem pa nam je ugoden veter prinesel na uredniško mizo sledečo odredbo:

C. kr. železniško ministrstvo.
Urad c. kr. dr. žel. za sestavljanje tarifov in obračune.

Št. 8171 TAB-

Vsem ravnateljstvom c. kr. državnih železnic in obratnemu vodstvu v Črnovicah.

C. kr. se tem potom obvešča, da se pri uvrščanju dvo-osnega salonskega voza kneza Tassilo Festetics v vlake po vožnem redu za slučaj, če ni treba deliti vlaka iz tega vzroka, računa na progah c. kr. državnih železnic izjemoma le devet vožnih listkov I. razreda.

Torej »izjemoma« nudi uprava državnih železnic knezu Festeticsu veliko vožno ugodnost! In takih »izjem« je na c. kr. državnih železnicah mnogo. Da, da, varčevati se mora pri uslužbencih po vinarjih, da se more s polnimi rokami metati v žrelo modrokrvnežev.

DELAVSKE ZADRUGE

za Trst, Istro in Furlanijo. Vpisana zadruga z omejenim poroštvom.

Da bo mogoče dividende hitro kalkularati in jih razdeliti med člane, je uvedlo vodstvo sledeče dispozicije:

S 30. junijem t. l. morajo biti izmenjane vse male znamke letošnje kupčijske dobe.

Dividende se bo kalkuliralo na podlagi 20-kronskih znamk, ki jih bodo združniki izročili zadrugam.

Po 30. juniju se ne bo več izmenjavalo tekoče dobe z letošnjimi 20-kronskimi znamkami.

Ostale male znamke, ki ne bodo znašale svote 20 kron in vse male znamke, ki se jih ne bo pravočasno izmenjalo, bodo šle na račun prihodnje kupčijske dobe.

Raditega se prosi v korist članov in v prid hitre in redne razdelitve dividend, da vsak član pravočasno zamenja male znamke.

V Trstu, meseca maja 1912.

Vodstvo.

Vršili so se sledeči shodi

in zborovanja.

Sv. Lucija. Dne 27. m. m. se je vršil tukaj občni zbor skupine železničarjev, ki je v vsakem oziru najlepše vspel. Predsedoval in poročal je sodr. Simončič. Z lepimi in navduševalnimi besedami je vzpodbujal člane na vztrajno nevstrašljivo delovanje v

prilog organizacije; poročal je nadalje o dosedanjem delu in vspehih organizacije. Po razpravi so se vršile volitve novega odbora, v katerega so bili izvoljeni sledeči sodrugi: Predsednik Simončič Josip; blagajnik Fran Merhar; pregledovalca računov, Fran Bican in Josip Filip.

Zbora se je udeležil tudi sodr. Štolfa iz Gorice, ki nam je v daljšem in zanimivem govoru orisal zgodovino in razvoj socializma ter koristi in pomen organizacije in političnih bojev. Navzoči so zanimanjem sledili važnim izvajanjem govornika, ki je žel pri-trjevanje in poskanje.

Sklenilo se je prirejevati vsako prvo nedeljo v mesecu društvene shode v gostilni pri Krajniku.

Dolžnost vseh članov je, da najintenzivneje agitirajo za polnoštevilno udeležbo. Začetek ob 4. uri pop.

Vršijo se sledeči shodi:

Dne 2. junija 1912 se vrši v Ljubljani v gostilni »International«, Resljeva cesta 22 konferenca skupin tržaškega tajništva z dnevnim redom, ki je že naznanjen potom posebnih vabil.

V Ljubljani, dne 3. junija 1912, občni zbor skupine južnih železničarjev.

V Spodnji Šiški dne 4. junija 1912 občni zbor skupine državnih železničarjev.

V Št. Petru dne 6. junija 1912 ob 4. uri popoldne občni zbor skupine železničarjev.

Dnevni red za vse te občne zборе je sledeči:

1. Poročila.
2. Volitev odbora.
3. Predavanje.
4. Slučajnosti

Zahvala.

Podpisani se iskreno zahvaljuje svojim stanovskim tovarišem, ki so ga ob njegovi boleznih podpirali, ter zagotavlja, da bo to ohranil v hvaležnem spominu.

Alojzij Dolinar

nadsprevodnik c. kr. dr. žel.

Usebina št. 10. z dne 15. maja 1912.

Članka: Nove bojne oblike. Pojemanje razrednih nasprotij. Socialna politika v avstrijskem državnem zboru. Avstrijske državne železnice 1901—1910. Stavbinske zadruga in stanovanjsko vprašanje. Zapisnik seje centralnega delavskega odbora itd. Razprava o službeni pragmatiki v odseku za državne nastavljenice. Sredstev in oblike delavskega boja.

Podlistek: Smrt sprevednika.

Dopisi: Trst, prosta luka dr. žel. Škofja Loka.

Domače vesti: Ubogi klovn. Bilančni zaključek južne železnice.

Delavsko gibanje: Socializem na Angleškem. Napredovanje mednarodne zveze transportnih delavcev. Zveza bolgarskih transportnih delavcev.

Tehnični pregled: Živa sila morja — vir električne energije. Novi ameriški električni vozovi.

Naš sklad za podpore zaostalom.

Razne stvari: apnik — pretepač.

Odhodnica.

Delavske zadruga.

Poročila o shodih: V Poljčanak. V Celju. V Zidanem mostu. V Rudolfovem. V Spodnji Šiški. V Ljubljani.

Čistnica uredništva.

Radi pomanjkanja prostora, priobčimo zaostale dopise prihodnjič.

Kavarna UNIONE - Trst

Ulica Caserma in ulica Torre Bianca

— Napičina je odpravljena. —

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Tiska Dragotin Priora v Kopru.